

Piekenjacht in Portugal

Carl Johannink ¹

1. Schiefstrasse 36, D-48599 Gronau

Donderdagochtend 16 november 6:00 uur ... de wekker gaat. Ik weet meteen hoe laat het is: gisteren hebben Marco Langbroek, Koen Miskotte en ik besloten om een 'last minute' actie richting Portugal te regelen, om de Leoniden te bekijken. Snel aankleden, laatste spullen inpakken, een boterham eten. Elisabeth brengt me naar Enschede. Om zeven uur vertrek ik richting Schiphol.

In Amersfoort zie ik Koen op het perron staan, en een half uurtje later treffen we op Schiphol ook Marco. We hebben alle tijd van de wereld om Schiphol te bekijken voordat we om 12:10 uur vertrekken naar Lissabon.

Kort na de start komen we boven de prut uit die boven het westen van Nederland hangt. Wat een verademing om weer eens een strakblauwe lucht te zien! Nu daarginds aan de grond nog s.v.p.!

De vlucht verloopt voorspoedig. Bij de landing in Lissabon is het bewolkt, maar dat klopte ook wel met de kaarten die we hadden gezien. Er trok een front over het Iberisch schiereiland, en helaas ging dat allemaal wat trager dan verwacht. Doorvliegen naar Faro. Aankomst aldaar kort voor 16:00 uur UT (=ook plaatselijke tijd). We regelen een auto, en kort na half vijf rijden we weg van het vliegveld richting Almodovar, een plaatsje ten noorden van Faro.

Hier hadden een aantal andere bekende DMS'ers verleden jaar gezeten. Volgens Jaap was het een uurtje rijden van Faro naar Almodovar. Af en toe was er een gaatje in de bewolking, waardoor we na zonsopgang zelfs even Venus zagen. Veel aandacht kon ik daar als chauffeur echter niet aan schenken, want de route was bezaaid met haarspeldbochten.

Toen we tegen zes uur een plaats hadden bereikt die op onze iets te groffe kaart stond, merkte Marco tot mijn ontzetting op dat we nu wel zo ongeveer op de helft waren.

En maar draaien en keren heuvel op en heuvel af in onbekend terrein, terwijl het af en toe ook nog eens motregende. De weg was ook slechter dan we in China hadden meegemaakt. Vele kleinere kuilen en een keer zelfs een grote steen op de weg (net achter een bocht!) zorgden er voor dat dit

een ritje werd waarin de concentratie niet mocht wegebben.

Met 40 a 50 km per uur, soms 60 reden we verder. Af en toe passeerden we een enkel gehucht wat natuurlijk niet op de kaart stond. Bewegwijzering is in Portugal kennelijk ook nog niet echt ingeburgerd, want we hebben op de hele route geen bord 'Almodovar' gezien. Ja, toen we rond kwart voor zeven een wat grotere plaats naderden, zagen we tot onze opluchting de plaatsnaam aan de rechterkant van de weg. Hee... daar stond ook iets van kamerverhuur. We stapten uit en ik liep even terug om het adres te noteren.

Ook zagen we een aanduiding voor een restaurant. Prima! Want we hadden zo langzamerhand wel honger. We parkeerden de auto in het dorpje op het pleintje bij de kerk en liepen terug naar het restaurant. We zagen een bord 'kamerverhuur' en besloten te informeren. Nee, alle kamers bezet. Hmm, nou ja, we hebben dat andere adres nog. We stapten het restaurant binnen. Gelukkig kon de eigenaar redelijk engels. Meteen maar even gebeld met het adres wat we bij aankomst zagen. Nee, alle kamers bezet. Ook voor morgenavond? Ook voor morgenavond. Ai,ai,ai, dat wordt nog een lastige. Eerst maar eens eten. Met behulp van de eigenaar (ons Portugees is niet zo sterk) konden we een enigszins gemotiveerde keus doen.

Of hij ook nog een overnachtingsadresje had voor ons. Hij zou kijken. Het eten werd ruim een half uur later gebracht. En het smaakte voortreffelijk! Hier was zorg aan besteed.

O ja, hij zou even kijken naar een overnachtingsmogelijkheid. Hij kwam terug met een kaartje. Dat telefoonnummer kenden we ... hadden we net gebeld. Ook het adres wat Jaap ons had gegeven (Koen was daarvoor even teruggelopen naar de auto om het te halen) bleek hetzelfde: populair adres kennelijk, maar dat hadden we niet zoveel aan op dat moment!

De eigenaar dacht mee. Of we al om de hoek hadden geprobeerd? Ja, op de weg naar het restaurant toe. Toen vroeg hij ons te volgen. Hij liep naar buiten richting de kerk, maar boog snel rechtsaf. Hij wees op een uithangbord van een café. Ook daar zouden we kunnen vragen.

Tien minuten later stappen we dit café binnen. We kijken elkaar aan ... en denken onafhankelijk van elkaar hetzelfde: eerst de kamers zien voordat we beslissen. We zijn namelijk in een rookhol van jewelste terechtgekomen met een overvloed aan TL verlichting.

Dat boezemde nou niet bepaald veel vertrouwen in. De vrouw des huizes kon ook enigszins Engels en liep voorop door een smalle gang. He! De eerste kamer voor twee personen ziet er netjes en schoon uit. Ook de kamer voor 1 persoon is prima. Maar ze heeft ook nog wel een kamer voor drie personen, of we die willen zien? Willen we! De keus is snel gemaakt. Deze kamer is prima. Voorzien van een toilet/doucheruimte, een kleine tv en een piepklein keuken blokje voor omgerekend ongeveer f 22,- per persoon per nacht. We pakken onze spullen uit de auto, en brengen die naar de kamer. Gezien het tijdstip (negen uur

's avonds) besluiten we op zoek te gaan naar een waarneemstek buiten het dorp. Jaap had het over een kapel gehad op 500 meter buiten het dorp, maar die weten we zo snel in het donker niet te vinden. Wel vinden we een kilometer in zuidelijke richting buiten het dorp een veldweggetje. Links en rechts kurkeiken. In een opklaringsgebiedje tussen de wolken zien we de sterren op ons af knallen.

Het is goed helder. Alleen die wind zit nog verkeerd. Weliswaar niet meer helemaal zuidwest, maar ook nog niet noordelijk zoals men het voorspelt had. Maar het is inmiddels droog geworden en de gaten tussen de wolken stemmen ons optimistisch. We zetten de wekker op drie uur. Het is helder! We rijden opnieuw het dorp uit en installeren ons op het veldje met de kurkeiken. De Leoniden-activiteit is niet slecht. Maar het is wel frisjes! De wind is gedraaid naar het noorden en trekt en bij tijd en wijle stevig aan. We gaan door totdat de schemering rond tien over zes het zenit heeft veroverd. Een leuke activiteit dat wel, maar geen merkbare toename tegen de ochtend. Met die wetenschap duiken we een half uurtje later is ons bed.

Van slapen komt niet veel. Om half tien zijn we klaarwakker. We douchen en nemen onder een staalblauwe hemel een kijkje in het dorp. Een markthal is altijd weer een kleurrijk geheel en een goede samenvatting van plaatselijke gewoonten en leefniveau. De Nederlandse keurings-dienst van Waren zou de vishoek achter in het pand, toch wel met gefronste wenkbrauwen hebben benaderd. We eten in een klein cafeetje een klein broodje en drinken wat.

Daar komen we op het idee om de stek van Jaap cs. op te zoeken. We volgen het bord met de aanduiding kapel en inderdaad komen we zo boven op een heuvel. Het uitzicht naar alle kanten is prachtig. We genieten hiervan. Wat een rust, wat een heldere hemel, eh... wat doen die cirrusstrepen daar in het westen??? Dat moeten we in de gaten houden. Gespeend van alle moderne communicatiemiddelen is dat de enige manier om ons te informeren. We rijden ook langs een kleine Romeinse brug aan de rand van het dorp. Na nog wat rondgetoerd te

hebben, nemen we koffie in een cafeetje in het dorp. De cirrus in het westen heeft intussen verontrustende proporties aangenomen tot zo'n 10 graden hoogte. En we zitten nog 13 uur af van het voorspelde piekmoment 03:44 uur. In het café bespreken we de situatie en komen tot de volgende slotsom: eten doen we sowieso nog hier. We moesten maar eens ergens een internetverbinding zien op te snorren, zodat we satellietopnamen konden zien. Maar ja, waar o waar? De caféhouder snapt in elk geval onze vraag niet. Maar de eigenaar van het restaurant waar we ten einde raad naar toe gaan wel. Hij belt met een aantal mensen, en komt vijf minuten later terug met een papertje. We moeten op het gemeentehuis zijn bij signora Fernandez.

Helaas is die er niet. Dan maar terug naar onze kamer en met wat lezen en uitrusten de tijd doorkomen. Tegen half vijf gaan Koen en ik het nogmaals proberen. En we hebben prijs!

We belandden in een kleine kamer met een tweetal PC's, waar we meteen de website van Casper raadplegen. We schrikken ons wild als we zien wat voor een bewolkt beeld Europa te zien geeft! Deze hoek van Portugal en het zuiden van Spanje zijn zowat de enige plekken die echt structureel helder lijken. Maar voor de kust van Portugal ligt een groot wolkengebied.

We rijden opnieuw naar de kapel en houden nauwgezet de hoogte van de bewolkingsband in de gaten. Na het eten gaan we opnieuw kijken, en, zo spreken we af, rijden dan eventueel met de auto richting Spanje. Terug op de kamer bespreken we dit idee met Marco. Hij is het er mee eens.

De kamer betalen we vooruit, zodat we weg kunnen wanneer we willen. Rond half zeven zitten we opnieuw in het restaurant. Wel een beetje vroeg voor Zuid-Europese gewoonten, maar we willen voor het waarnemen nog een paar uurtjes slaap pakken. We krijgen als voorafje allerlei schaaltes met brood, olijven, en onbekende zaken aangeboden. Een schaalte bevat gebakken varkenssoortjes. Koen beweert dat hij mij nog nooit zo zuur heeft zien kijken, als op het moment dat ik daar van proefde. Dat mag dan

een lokale specialiteit zijn, maar dat raakten ze aan ons toch niet kwijt. Vanwege het doorslaand succes, bestellen we alle drie nogmaals hetzelfde gerecht als de dag daarvoor: een soort schnitzel met gebakken aardappels voor Koen en Marco, en blokjes varkensvlees met schaaldiertjes en wat frites voor ondergetekende.

Smaakte weer prima! Rond kwart over acht zijn we opnieuw bij de kapel te bekennen. Hmmm, de lucht is knalhelder en de cirrustroep is nauwelijks verder opgerukt. We besluiten te blijven en om 23 uur nogmaals de lucht te inspecteren. Maar voor de rest tot 1 uur slapen.

Dan hadden we buiten de Portugese jeugd gerekend. Tegenover onze kamer op nog geen tien meter afstand bleek de vrijdagavond de favoriete uitgaansavond: muziek, veel geschreeuw en af en aan rijdende brommers zorgden er voor dat we alle drie ruim vier uur lang dit moesten dulden. Tussentijds meldt Koen bij een kleine blik naar buiten nog steeds helder weer.

Om tien voor een zijn we het liggen zat. We pakken in en rijden opnieuw naar de kapel.

Bij het uitstappen zien we enkele cirrusveldjes overtrekken, maar we zien nog meer... een ieder van ons ziet vrijwel direct Leoniden. Dan maar plat en kijken waar het schip strand.

Als het zo langzaam gaat met die bewolking kunnen we altijd nog proberen een km of 60 naar het oosten te komen in de loop van de nacht. Maar het blijkt niet nodig. De aantallen meteoren gaan vrijwel direct omhoog. En het zijn mooie sporen die ze trekken. Toch anders dan vorig jaar heb ik het idee. Er zitten ook meer helderen tussen. Met spanning naderen we het tijdstip 03:44 uur.

Rond twee uur zitten we al zo hoog qua aantallen voor ons gevoel, dat me de angst bekruipt dat ik aan dit ene bandje niet genoeg heb. Ik spreek alleen nog maar magnituden in in groepjes van twee of drie, om band te sparen. Gek genoeg lijkt de activiteit rond half drie iets te zijn afgenomen, maar vanaf drie uur gaat het voor ons gevoel opnieuw harder. De gevoelens van vreugde bij het zien van dit moois

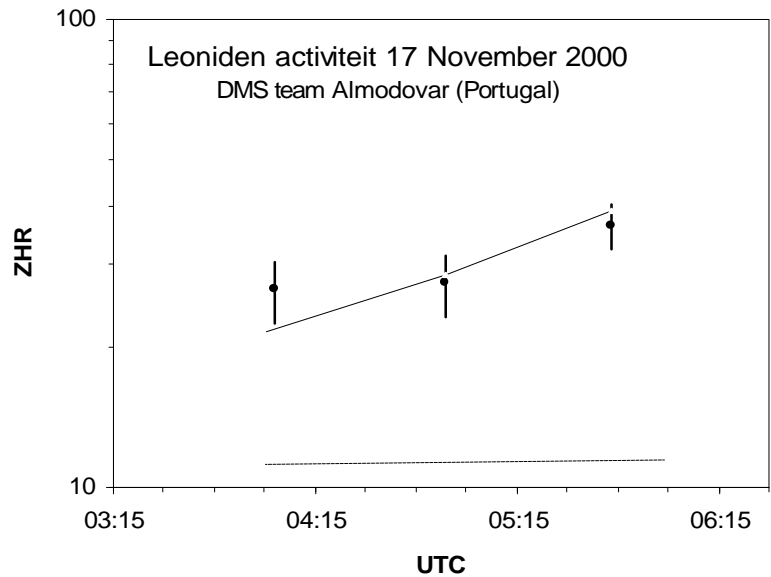
zijn bij ons alle drie duidelijk te horen.

En het blijft maar helder... wel komt de Maan steeds hoger en hoger. Het is moeilijk om je blik 'Maanvrij' te houden. We liggen alle drie weer noordwest. Om ongeveer half vijf zien Koen en ik een peervormige geelgroene -6 Leonide. Links en rechts vallen ook regelmatig nullen of licht-negatieve exemplaren. Kwart over vijf: een geel-rode -8 Leonide laat een tien minuten durend nalichtend spoor na in de staart van de Grote Beer. Herinneringen aan Delingha worden gewekt. Het spoor kronkelt vrijwel meteen en drijft langzaam richting Draak. Fantastisch! De activiteit lijkt weer wat aan te trekken na een terugval rond half vier, maar zoiets is in het veld moeilijk echt te beoordelen. Kwart voor zes : opnieuw een -8 Leonide in het noordoosten deze keer. En dan ... heel snel zien we wat er zich de afgelopen minuten ook al op lagere hoogten heeft voltrokken: een deken van mist kruipt langs de heuvels omhoog en sluit ons langzamerhand in. De hemelkwaliteit loopt achteruit en we stoppen rond tien voor zes. Zeer tevreden rijden we de heuvel af de mist in voor opnieuw een korte nachtrust.

Opnieuw op rond half tien. Douchen en in de markthal kopen we een brood. Een Nederlandse vrouw, die we toevallig tegenkomen, wijst ons de weg naar een supermarkt. Hier kopen we kaas en boter. We ontbijten op de kamer. Koffie drinken we aansluitend in het café. Drie glimlachende heren genieten van een blauwe lucht die nu bezaaid is met cirrus.

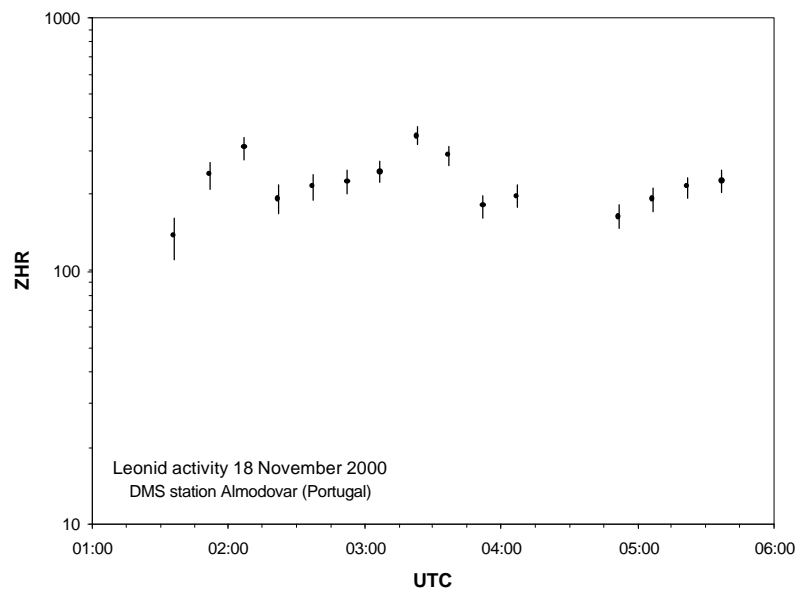
We pakken ons boeltje in, schieten nog wat foto's en vertrekken richting Faro.

De zaterdagmiddag brengen we door met een beetje sightseeing door Faro en met het kijken naar 'Tom & Jerry' - filmpjes op de hotelkamer. Ter afsluiting eten we wat uitvoeriger in een leuk tentje en vertrekken zondagochtend vroeg naar Nederland, alwaar de hemel weer het vertrouwde grijze beeld biedt...

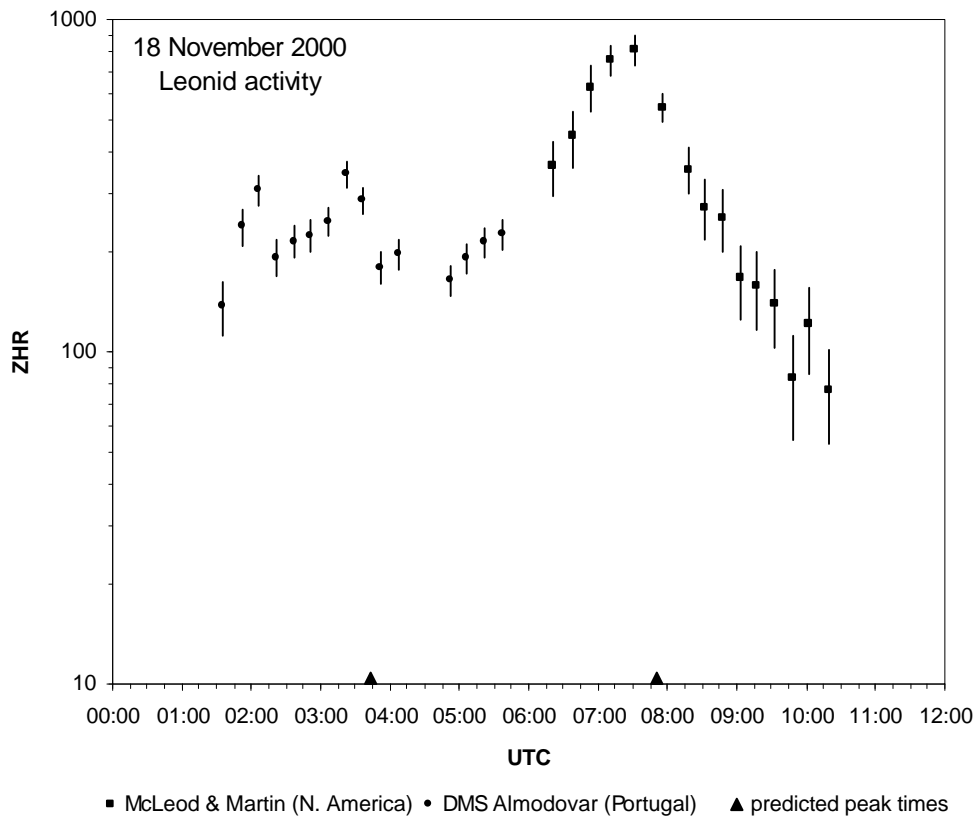

Figuur 1: Waargenomen uurfrequenties vanuit Almodovar, Portugal door KMH, CJD en MLV) aan het eind van de nacht 16 op 17 november. De activiteit is licht maar duidelijk verhoogd, met het begin van een opgaande trend, vermoedelijk behorende bij een brede $B=6$ piek gecentreerd rond knooppassage ($\sim 7:30$ UTC).

De onderste lijn geeft het "normale" off-season activiteitsniveau van de Leoniden bij deze zonslengten ter referentie. De r -waarde bedroeg 2.83 ± 0.27 bepaald over het gehele waarneeminterval.

Figuur 2: Waargenomen uurfrequenties vanuit Almodovar, Portugal (KMH, CJD, MLV) in de nacht 17 op 18 november. De activiteit is fors verhoogd over het gehele waarneeminterval. Er is een piek zichtbaar gecentreerd rond 3:25 UTC met een maximum ZHR rond ~ 350 , met een mogelijke kortdurende subpiek (ZHR ~ 300) rond 2:00 UTC. Aan het eind van de nacht is het begin van de forse piek boven de VS rond 7:20 UTC al zichtbaar als een stijging van de uurfrequenties. De r -waarde bedroeg 2.58 ± 0.12 bepaald over het volledige waarneeminterval. Tijdens de piek rond 3:25 UTC werden er tot 9 Leoniden per minuut waargenomen!

Figuur 3: De waarnemingen van het DMS team te Almodovar, Portugal (CJD, KMH, MLV) van de nacht 17-18 november gecombineerd met de waarnemingen van Pierre Martin (Quebec, Canada) en AMS waarnemer Norman McLeod III (Fort Myers, Florida, USA). Duidelijk is de forse piek boven het Amerikaanse continent met maximum ZHR ~ 800 rond 7:20 UTC en B ~11 te zien. Een eerste aanzet van deze piek is al zichtbaar in de Portugese data: de oplopende uurfrequenties in deze data en de Amerikaanse data sluiten zeer fraai op elkaar aan. Net als in figuur 1 en 2 is rekening gehouden met de perceptie van de waarnemers. Er is gerekend met een gamma-waarde van -1.4 in de radiant-hoogte-correctie. Zie ook figuur 2 voor de piek rond 3:25 UTC en de sub-piek rond 2:00 UTC.